

Egy tájat vágytam közelről látni, azért jöttem Gyulára. Nem az Alföld újuló örök-egy arcát, nem a megroskadó öreg házak panaszát, nem a puha-neszű parkokat, a gyárák füstjét, nem az ételek fűszereit.

Mielzeialtis litván költő írja egyik versében:

- Milyen ott a világűrben az ég? —
- Kérdezik Gagarint az emberek.
- Sötét, elvtársak, végtelen sötét.
- S a föld?
- Egy nagy golyó. A színe kék.
- Felejthetetlen. Csodaszép.

En ennek a csodaszép fénygolyónak egy darabkáját vágytam egészen megismerni, nem a kisvárosokat, nem a faluk szélét, hanem a halál árnyékában elzúgó, fényben úszó kék gömb egy szeletét, mely ha nem is a leghíresebb nevű, de ugyanúgy ragyog, ugyanolyan tragikusan és derűsen és tisztán, mint a többi, szelíd síkjain ugyanolyan értékeket teremthet és teremt, mint a torony s kémenyerdők árnya, és amelynek hangjai tán halkabbak, de sokszor igazabbak, mint a motorzörgésbe, csikorgásba fülő üzenetek és vallomások.

Jártam már Békés megyében, mutattak nekem új gyógyfürdőket, csillogó kultúrpalotát, elegendő aggokházát, romokból újraéledő múltat, új vízművet, utat a pusztába, ismerem a csabai ételek fűszereit, a gyulai temető szigorú csöndjét. Talán a táj lelkéből is megéreztem valamit. De a leglényege, a legmélyebb titka itt van, e falak között, itt remeg Mokos József távolságtól részeg villanypóznáiban, új életnek feszülő háztetőiben — itt zeng-cseng Bazsali Ferenc néma mandolinjában, Alexin Andor áhítatos mesevilágában, Miklós István majd elröppenő, illatos fenyőbokrai között, itt él Gaburek Károly elpusztíthatatlan kőasszonyaiban, ahol a tanyai ház fölé boruló fák mulhatatlan dolgokról zúgnak a kihűlt falaknak. És itt van e táj lelke, nem, korunk lelke Lipták Pál mindig győztes vívódásaiban, kereséseiben, s Koszta Rozália portréiban megdőbvenve ismerünk rá ki nem mondott, még végig sem gondolt félelmeinkre és reményeinkre, gyermeki és örök igaz-magunkra. Ezüst György egyik képén pedig megy a ló a tanya felé, megy az élet a halál felé, és mégis tavasz van, és a Kompnál minden ragyog, sugarak útján ballag el a múlt, és fényfolyón várja a komp a végtelen útról érkező új kocsikat a jövő ajándékával.

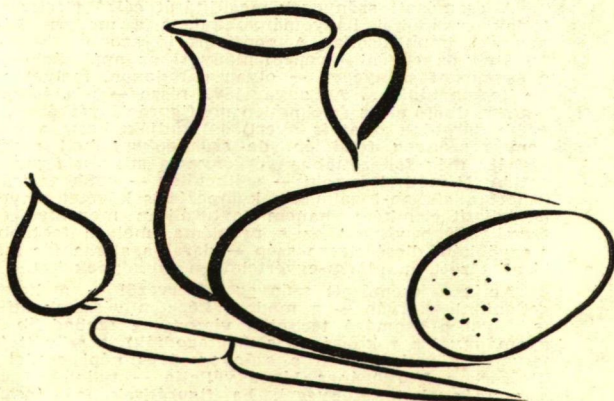
A művészek sorsa keserves küzdelem. Szemük a látható dolgok mögött a láthatatlant, a jelenségek mögött a lényegét keresi, kutatja.

Mert egyszer valaki megkezdett egy mondatot. Az első ember, aki az első szót kimondta. És ezt a mondatot végig kell mondani, hogy megértsük magunkat, szerepünket, helyünket az egészben, hogy fölfoghassuk a jeleket, amelyekkel a mindenség üzen. Aki értelmet keres az életének, az előbb-utóbb megtalálja a maga szavát, azt amit egyedül ő mondhat ki, és bele tudja illeszteni a hatalmas mondat közepébe. Csak mindig előre kell figyelni, megküzdeni fáradtsággal, vadakkal, széllel, hőséggel, mignem megkopunk, megfakulunk, mignem a por belep.

A Békés megyei művészek hangja tiszta szín a végtelen mondat kellős közepén. Hallgassuk meg, halljuk meg, mit mond nekünk ez a hang, mert mindannyiunk számára van üzenete.

BEDE ANNA

* Elhangzott 1967. október 15-én Gyulán, a kiállítás megnyitóján.

Lehel István rajza